

Het LevensEinde InformatieForum (LEIF) bestaat 10 jaar

www.leif.be

Op zaterdag 12 oktober viert LEIF feestelijk haar 10de verjaardag in de Koninklijke Vlaamse Schouwburg (KVS) te Brussel. LEIF is intussen een vaste waarde geworden voor informatie, voorafgaande zorgplanning, steun en advies rond het levenseinde in Vlaanderen en Brussel en onderhoudt zeer goede contacten met haar Franstalige collega's van *médecins EOL-LEIF*.

Het belang van LEIF

De drie wetten met impact op ons levenseinde, de patiëntenrechtenwet, de wet betreffende de palliatieve zorg en de euthanasiewet, werden alle drie eind 2002 van kracht. Zowel bij de artsen als bij de bevolking kenden echter maar weinigen de inhoud en de mogelijkheden van deze wetgeving. Daarom werd begin 2003 het initiatief genomen om het LevensEinde InformatieForum (LEIF) op te richten, een forum waar iedereen - zowel de artsen, de bevolking, (toekomstige) patiënten als zorgverleners - terecht kan voor objectieve informatie, steun, advies en opleiding over de beschikbare en wettelijke mogelijkheden bij het levenseinde. LEIF gaat ervan uit dat goed geïnformeerde patiënten en hun familie in staat zijn om zelf, in overleg met professionelen, te kunnen beslissen op welke wijze ze hun levenseinde (zouden willen) zien.

De **euthanasiewet** vereist bij een verzoek voor een zelfgekozen levenseinde van terminale patiënten een verplicht tweede medisch advies en bij niet-terminale patiënten een verplicht advies van een derde arts. Artsen waren niet voldoende op de hoogte van deze wetgeving, waardoor de verplichte adviezen moeilijk te verkrijgen waren of niet conform de wetgeving werden gegeven. Daarom organiseerde LEIF - als één van haar eerste initiatieven - een vorming voor artsen betreffende alle beslissingen bij het levenseinde met speciale aandacht voor euthanasie en de mogelijkheden van palliatieve zorg. Deze vorming kent geen equivalent in Vlaanderen en Vlaamstalig Brussel. Ze ging de eerste keer van start in

februari 2003 en wordt sindsdien jaarlijks georganiseerd. Intussen volgden bijna 400 artsen, zowel huisartsen als ziekenhuisartsen, deze opleiding. Uit het doctoraatsonderzoek (2011) van Yanna Van Wesemael, klinisch psycholoog verbonden aan het Forum Palliatieve Zorg te Wemmel, blijkt duidelijk de meerwaarde van de LEIF-artsen en de zorgvuldigheid waarmee ze met het levenseinde omgaan. Ook in de rapporten van de Federale Commissie Euthanasie wordt gesuggereerd dat de LEIF-artsen een gunstig effect hebben op de aard en praktijk van het zelfgekozen levenseinde. Bovendien worden de LEIF-artsen ook bij andere moeilijke beslissingen bij het levenseinde om advies gevraagd.

In 2004 werd met de financiële steun van de toenmalige Vlaams minister van Welzijn Mieke Vogels een telefonische hulplijn beschikbaar gesteld waar artsen, professionele zorgverleners en de bevolking terecht kunnen voor informatie rond het levenseinde. De LEIF-lijn (078 15 11 55) wordt sindsdien jaarlijks door de Vlaamse gemeenschap gesubsidieerd.

Sinds 2006 werd een gelijkaardige opleiding voor verpleegkundigen georganiseerd tot LEIF-nurse, mee dankzij de financiële ondersteuning van de Vlaamse Liga tegen Kanker. De LEIF-opleiding is vanaf 2008 beschikbaar voor andere professionelen: psychologen, maatschappelijk werkers, kinesisten, pastores, apothekers, criminologen, moraal filosofen, juristen...

In **Franstalig België** werd analoog al jaren inspanningen geleverd om artsen op te leiden in de problematiek van het

De volgende
LEIF-artsenopleiding
gaat van start op zaterdag
5 oktober 2013.
Er zijn nog een beperkt
aantal plaatsen beschikbaar
(zie www.leif.be).

levenseinde en euthanasie. Men spreekt daar over EOL-artsen (*les médecins EOL: End-Of-Life*). Sinds 2010 werd er tussen EOL en LEIF afgesproken om de opleidingen op elkaar af te stemmen en spreekt men van het federaal forum LEIF-EOL. Dit forum werd officieel opgericht in het Stadhuis van Brussel in aanwezigheid van de drijvende krachten van LEIF en EOL in aanwezigheid van minister Laurette Onkelinx.

In 2008 werd de informatieve brochure, het **LEIF-blad**, uitgegeven. Het LEIF-blad wordt dankzij privésponsoring gratis verstrekt aan iedereen die hier behoefte aan heeft. In samenwerking met de Belgische Apothekersbond (APB) kan men deze brochure bij elke apotheek in Vlaanderen en Brussel bestellen indien ze niet voorhanden is. Ook meer en meer gemeentehuizen en openbare bibliotheken bieden het LEIF-blad aan. Op vijf jaar tijd werden er 350.000 exemplaren van uitgedeeld! Het blad geeft niet alleen informatie rond het levenseinde, maar bevat bovendien alle wettelijke wilsverklaringen die in België van toepassing zijn. Op deze wijze kan men aan 'voorafgaande zorgplanning' doen.

In 2008 werd ook de eerste editie van de **LEI(F)-draad** gepubliceerd. Dit is een informatieve brochure enkel bedoeld voor artsen. Ze beschrijft hoe de behandelende arts communicatief, juridisch en medico-technisch moet omgaan met een euthanasieverzoek. Ze bevat tevens een exemplaar van het wettelijk registratiedocument. De LEI(F)-draad wordt door de LEIF-artsen aan de behandelende arts bezorgd, maar kan ook door artsen op eenvoudig verzoek bij LEIF aangevraagd worden.

Er bleef nog een praktisch probleem over. Mensen worden aangeraden om hun wilsverklaringen zelf zorgvuldig te bewaren - niet alle wilsverklaringen kunnen immers geregistreerd worden op de gemeente- en kopieën ervan aan hun (huis)arts en familieleden of andere vertrouwenspersonen te overhandigen. Maar wat gebeurt er wanneer men in spoed wordt opgenomen in een ziekenhuis en op dat ogenblik noch de huisarts, noch de andere vertrouwenspersonen bereikbaar zijn?

Hiervoor werd begin 2013 de LEIF-kaart geïntroduceerd. Ze heeft het uitzicht van een plastic bankkaart waarop alle wilsverklaringen vermeld staan waarover de houder beweert te beschikken. Bij spoedopname kan het medisch team de LEIF-kaart snel terugvinden in de portefeuille van de patiënt. De LEIF-kaart vervangt weliswaar de wilsverklaringen niet, maar helpt om te

vinden waar en welke verklaringen terug te vinden zijn. Op 6 maanden tijd werden er al meer dan 15.000 kaarten aangevraagd. Op termijn is het te overwegen deze informatie op de chip van de identiteitskaart te plaatsen. Maar welk systeem men ook introduceert, de originele wilsverklaringen blijven het belangrijkste en worden het best thuis en in kopie bij vertrouwenspersonen bewaard. Wilsverklaringen zijn immers onderhevig aan een dynamisch proces: men verandert van gedacht of men wil iets schrappen of toevoegen. Dan is het handig wanneer men zijn documenten onmiddellijk bij de hand heeft.

LEIF is gehuisvest in Wemmel samen met o.a. het palliatief dagcentrum TOPAZ, de vzw palliatieve thuishelp Omega, het Forum Palliatieve Zorg en de leerstoel 'Waardig Levensende' van "deMens.nu" aan de VUB. Sinds oktober 2012 werd daarom besloten al deze kennis en ervaring formeel te bundelen als "W.E.M.M.E.L., expertisecentrum 'Waardig Levensende'". Beschermvrouw van W.E.M.M.E.L. is Marieke Vervoort, die goud en zilver behaalde op de *Paralympics London* in 2012 (zie www.wemmel.pro).

Begin 2013 nam LEIF, samen met de andere partners van W.E.M.M.E.L. en docenten verbonden aan de vier Vlaamse universiteiten, het initiatief om een gebalde vijfdaagse opleiding in palliatieve zorg te

organiseren: de PALM-opleiding (Palliatieve zorg voor Medici en Masters). Palliatieve zorg is immers nog steeds geen verplicht onderdeel van de artsenopleiding aan de meeste universiteiten. Sinds 2013 ontstond het eerste LEIF-punt, een lokaal initiatief dat de dienstverlening van LEIF verder optimaliseert: LEIF West-Vlaanderen werd opgericht in Brugge onder impuls van dr. Luc Proot. Gelijkaardige concrete plannen bestaan in Antwerpen en Oost-Vlaanderen.

Ten slotte beschikt LEIF over een interactieve website www.leif.be met waardevolle informatie zowel voor artsen, zorgverleners als de bevolking. Hier kunnen ook het LEIF-blad en de wilsverklaringen worden gedownload i.f.v. voorafgaande zorgplanning.

Samengevat kan gesteld worden dat de vzw LEIF

- een open vereniging is van mensen die streven naar een waardig levensende met respect voor iedereen;
- per definitie pluralistisch is. Mensen verbonden met LEIF hebben om het even welke levensbeschouwing. Er wordt van hen verwacht dat ze respect vertonen voor de levensbeschouwing van anderen. Dit pluralisme weerspiegelt zich in de samenstelling van de raad van bestuur van LEIF (o.a. rector Rik Torfs), de docenten, de publicaties, de LEIF-artsen, LEIF-nurses en LEIF-consulenten.

PRAKTISCH

10 jaar LEIF: feestelijk en ludiek symposium

12 oktober van 10-15u

in de Koninklijke Vlaamse Schouwburg, Lakensestraat 146, Brussel

Met o.a. bijdragen van prof. dr. Wim Distelmans, dr. Patrick Wyffels, dr. Ann Vandenbroucke, dr. Reinier Hueting, Marieke Vervoort, Kris De Bruyne, prof. dr. Peter De Deyn, dr. Dominique Lossignol, dr. Eric Van Wijlick, Paul Destrooper, prof. dr. Etienne Vermeersch, dr. Elke Sleurs, muzikale omlijsting, sketch...

Laudatio: minister Laurette Onkelinx

Uitreiking van de eerste *LEIFtime Achievement Award*: Guy Verhofstadt
Boekenstands, LEIF-kaart verkrijgbaar

Accreditering economie en ethiek is aangevraagd

Inschrijven kan telefonisch bij Katrien 02 456 82 15 of via info@leif.be

Deelname in de kosten vanaf 40€ per persoon (inclusief lunch en boek Kris De Bruyne)

www.leif.be

De eerste 5 lezers die een mail sturen naar medi-sfeer@rmnet.be ontvangen een exemplaar van het boek 'Hoe mooi mijn moeder stierf'.
Op weg naar een goede dood' van Kris De Bruyne.

